

vitatem primitivam et vim agendi fundamentalem; sed hæc activitas seu vis fundamentalis et primitiva sese exerit atque explicatur per multiplices et diversas vires, quæ ab essentia animæ quasi derivantur. Si ergo quæretur, utrum principium vitalium operationum, quæ in homine apparent, sit unum vel plura; respondere oportet, vitale principium *primum et substantiale* esse unum et idem, nempe, animam rationalem: sed vitale principium *secundarium, accidentale et proximum*, non esse unum, sed *plura*, nempe, potentias seu vires intelligendi, sentiendi, nutriendi, generandi, etc., quæ a substantia animæ derivantur, ipsique necessario et inseparabiliter inhærent ¹.

ARTICULUS TERTIUS

De consecrariis unionis, sive de commercio animæ et corporis.

Prænotanda:

1.º Nisi quis præjudiciis nimium et ad amentiam usque

¹ Hanc doctrinam, a qua recentiores ut plurimum abhorrent, et, quod magis mirari licet, illi ipsi, qui nobiscum fatentur, vitalia omnia phænomena in homine a rationali anima originem ducere, ut P. Cuevas cum aliis, amplexatus est ipse Leibnitz, qui docet nobiscum, *facultates* seu vires animæ esse *attributa* quædam seu accidentia et *modos* penitus distincta ab ipsa substantia animæ, cui congruit *vis primitiva*: quinimmo etiam docet, hujusmodi attributa vel qualitates, quæ ab anima derivantur, non tantum realiter distingui ab ipsa, sed separari posse, quia in re longius nobis procedit. En ejus verba: «La faculté n'est qu'un *attribut* ou bien un *mode* quelquefois... La *force*, qui n'est point *primitive*, mais *derivative*, est une *qualité*, qui est distincte et separable de la substance. J'ai montré aussi comment on peut concevoir que l'ame est une force primitive, qui est modifié et varié par les forces derivatives ou qualités, et exercée dans les actions». *Essais de Theod.*, 1.ª p., núm. 87. Circa totum hunc art. vid. *Estudios*, etc., lib. 4.º, cap. IX, X, XI, XII, XVII, XVIII, XIX et XX.

indulserit, fateri cogitur, ordinem et nexum aliquem intercedere inter modificationes et affectiones animæ et corporis, cui conjungitur. Si anima vult, brachium movetur; si motibus iræ aut metus subito afficiatur, quadam sanguinis commotione, vultus pallore vel similibus modificationibus corpus ipsum afficitur. Atque, ut hujus commercii naturam exponerent, quadruplex systema excogitarunt philosophi, nimirum:

A) *Systema causarum occasionalium*, quod, a Cartesio primum delibatum, a Mallebranche cum reliquis cartesianis illustratum ac evolutum postea fuit. Docet Mallebranche, 1.º voluntatem spiritus, ac proinde nostram, nullam habere vim ad corpus vel minimum movendum; ex quo infert, nullam connexionem necessario existere inter volitionem hominis et motum brachii eam consequentem.

2.º Volitiones et cogitationes meræ sunt occasiones, quibus positus, Deus quosdam motus in corpore efficit; et similiter corporis motus tot sunt occasiones, ex quibus Deus appetitiones, *cogitationes et sensationes in animo procreat*, ut loquitur Lugdunensis philosophia, quæ hocce systema pro aris et focus tuetur.

3.º Itaque nec corpus in animam, nec anima in corpus quidpiam vere agit; quinimmo, si audiatur Mallebranche, «qui existimant, quam habemus, movendi brachium, esse veram potentiam, debent fateri, Deum posse etiam communicare cum mentibus potentiam creandi, annihilandi, faciendi omnia possible, uno verbo, Deum posse illas reddere omnipotentes».

THESIS

Absurdum est ac prorsus rejiciendum systema causarum occasionalium.

Prob. Systema hocce 1.º falsissimo innititur fundamento, videlicet, quod nulla vera activitas seu vis agendi rebus creatis inesse possit, quæ ex Mallebranche eis repugnat, non se-

cus ac potentia seu vis creandi, ac «non modo corpora non possunt esse vere causæ illius rei, mentes etiam nobilissimæ in eadem versantur impotentia»: ex quibus plane consequitur, hominem seu animam vere non *agere*, dum cogitationes elicit, aut dum rem aliquam vult et eligit; quod humanam libertatem ac cum ea leges, societatem et religionem pessumdat.

2.º Adversatur sensui communi. Profecto enimvero, si unum Mallebranche excipias, nullum sanæ mentis hominem reperies, cui persuadere possis, motum brachii (ut a Mallebranche exemplo non recedamus), quem ponit, dum vult eum movere, a propria voluntate non procedere, sed solum Deum esse, qui ejus brachium movet.

B) *Systema harmoniæ præstitutæ*. Excogitatum illud fuit a Leibnitz, ejusque summa hisce continetur:

1.º Deus ab æterno præcivit, singulare hoc corpus, ex. gr., Petri, quod est unum ex infinitis possibilibus, tales motus editurum esse, qui adamussim respondent perceptionibus et volitionibus *hujus* animæ, quæ una ex possibilibus existit: proinde, si illud corpus cum hac anima conjungatur, perfecta exurgit *harmonia* inter utriusque actus, ita tamen, ut nec corpus vel minimum influat in animæ perceptiones et volitiones, nec animæ perceptiones et volitiones in motus corporis ulla ratione influant.

2.º Corpus hominis est automaton a Deo ita constitutum, ut ex primo statu et motu, quem initio recipit, reliqui omnes necessario sequantur; adeo ut causa et ratio sufficiens secundi motus sit primus, ratio tertii sit secundus, et sic successive.

3.º Similiter anima automaton quoddam spirituale existit, cujus perceptionum et volitionum series necessario subjiciuntur nexui, ita ut volitio A sit causa et ratio volitionis B, quæ postea elicitur, et volitio B sit ratio volitionis subsequentis C, et sic successive per integram vitæ seriem, tam quoad volitiones, quam quoad sensationes et perceptiones intellectuales.

THESIS

Systema harmoniæ præstitutæ rejiciendum est tamquam absurdum et periculosum.

Prob. Hoc systema 1.º perimit libertatem hominis. Nam juxta illud volitio mea præsens ex præcedenti necessario sequitur, ita ut, hac posita, non possim abstinere a præsentia ponenda, et sic seriatim et successive usque ad primam volitionem. Necessitas autem ponendi actum veræ libertati repugnat. Quinimmo ipsa prima volitio libera non foret; nam, cum volitio quævis perceptionem præsupponat objecti volendi, vel hæc perceptio est sufficiens causa primæ volitionis, vel non: si primum, libera non est; si secundum, ergo 1.º falso supponit systema, actus omnes ab anima ita elici, ut præcedens sit ratio et causa subsequentis; 2.º si hæc prima volitio rationem sufficientem non habet in perceptione, ad quam sequitur, nec ulla est ratio, quare dicamus secundam volitionem esse causam tertiam.

2.º Cum experientia pugnat. Videmus enim, quasdam animæ affectiones et actus, ut dolor et voluptas, amor et odium, circa idem objectum sibi invicem et immediate succedere: quis porro dixerit, horum unum continere rationem sufficientem alterius? Quis quoque dixerit, perceptionem, qua homo geometriæ problema considerat, esse rationem sufficientem sensationis seu perceptionis, qua tormenti bellici strepitum ad eum subito pervenientem simul percipit?

3.º Communi hominum sensui prorsus repugnat. Nullus est profecto, qui ineluctabili propensione non feratur ad judicandum, quosdam corporis motus, ex. gr., pedum, dum deambulat, ex voluntatis arbitrio et imperio pendere; aut motus iræ, loquelam, dolores, gestus, quibus aliquando abripimur, non a corpore solo aut ex mechanicis pure legibus, sed ab anima ortum et influxum obtinere. Deinde, si verum est leibnitzianum systema, dum manus Virgilii, ex. gr., Æneidem scribebat, ex mechanicæ tantum legibus id neces-

sario peragebat, non secus ac globus eburneus in marmor impingens ad determinatos angulos resilit; nec manus Virgilii ipsius voluntati, rationi et imaginationi poema conficiendis ulla ratione obediebat, sed scripturam perficiebat eadem ratione et independentia ac si ejus corpus cum anima stulti hominis esset conjunctum. Quæ sanæ deliramenta quis nisi mente captus homo serio amplecti poterit? ¹.

C) *Systema mediatoris plastici*. Ex veteribus quidam admississe videntur *naturam plasticam*, quo nomine significabant substantiam simplicem et activam, at sensu et intelligentia destitutam, cujus tamquam munera assignabant plantarum vegetationem, animatorum corporum organicam dispositionem similesque naturales effectus dirigere et perficere. Quidquid tamen de hoc sit, systema mediatoris plastici, prouti Joannes Le Clerc ipsum tuetur, hæc summam continet:

1.º Existit in homine principium quoddam vivens medium inter animam et corpus, illudque est substantia ab utroque realiter distincta, et cognitione saltem reflexa caret.

2.º Mediator iste plasticus, quamvis de eo conscientiam anima non habeat, est tamen ejus quasi minister, qui ipsius volitiones et nolitiones per corporis membra exequitur, atque similiter corporis motus et impressiones receptas ad animam mediis sensationibus transmittit.

¹ Ne quis existimet, quidpiam nos Leibnitz imponere, dum hæc urgemus, audiat germanum philosophum afferentem hoc ipsum exemplum in confirmationem sui systematis:

«L'ame de Virgile produisait l'Eneide, et sa main écrivait le même poëme, sans que sa main obeit en aucune façon à l'intention de l'auteur; mais Dieu avait réglé de tout temps que l'ame de Virgile ferait des vers, et qu'une main attaché au corps de Virgile les mettait par écrit».

Igitur, si Deus corpus Virgilii conjunxisset animæ patagonici vel papuani hominis, hic epopejam Matuani æquali perfectione conscripsisset.

THESIS

Rejiciendum est systema mediatoris plastici.

Prob. 1.º Systema hocce rationi et sensui communi adversatur; hæc quippe nos edocent, hominem ex duplici tantum substantia, corpore, nempe, et rationali anima constare: unde mediator ille plasticus unitatem naturæ et suppositi in homine destruit, atque adversus eum militant argumenta omnia, quibus Vitalismi commenta rejecimus.

2.º Non solum fictitium et gratuitum, sed inutile prorsus est systema ad finem, quem intendit. Ideo namque adinventum est, ut per *mediatorem plasticum* salvaretur distantia, quæ intercedit inter rem spiritualem, ut est rationalis anima, et rem materiale et extensam, ut est corpus. Ast vero mediator ille vel est materialis, vel spiritualis substantia: si primum, eadem difficultatem habebit ad communicandum cum anima rationali ac ipsum corpus, quod etiam est substantia materialis; si secundum, eadem difficultas recurrit pro ipso, quæ existere potest pro anima rationali. Ergo non tantum fictitium et gratuitum, utpote nullo solido fundamento nixum, sed inutile prorsus ostenditur systema hocce *mediatoris plastici*.

D) Quartum systema *influxus physici* nuncupatur; quod quidem nos, quoniam observamus, non uno sensu aut significatione ab omnibus accipi, bifariam claritatis gratia dividimus. Quorum primum

a) *Systema influxus physici per actionem et reactionem* nuncupamus; qua denominatione significare libet hocce systema, prout a philosophis ut plurimum accipitur et exponitur; nimirum, ita ut corpus et anima sint duæ naturæ agentes, quarum unaquæque habeat proprias sibi peculiare et integras actiones, quibus in alteram agit et influit ea pene ratione, qua unus homo in alterum agere et influere potest:

sic, ajunt illi, in hoc systemate anima agit in corpus, et vicissim corpus reagit in animam.

Hoc sensu acceptum *influxum physicum* prorsus rejicimus. Etenim, quamvis fortasse concedi posset, animam agere in corpus, at minime concedi potest, corpus seorsus acceptum, et tamquam substantia sibi operans et ab anima distincta, in animam agere posse; corpus enim non agit vel influit nisi per contactum extensivum vel quantitatis, qua anima penitus caret. Alterum dicimus

b) *Systema influxus physici per concomitantiam*, quod non difficile concipitur, si præ oculis habeantur sequentia:

1.º Eo ipso quod rationalis anima corpori unitur ut forma substantialis et essentialis ejus, ex utroque exurgit, ut diximus, *una* natura specifica et perfecta, et *una* persona completa.

2.º Porro, ubi est *una* natura, est unum esse, et ubi est *unum* suppositum vel persona, est unum principium et subjectum totale et adæquatum actionum et modificationum illius suppositi; actiones enim sunt suppositorum.

3.º Omnes ergo et operationes et modificationes hujus hominis originem ducunt et effluunt ab ipsius anima et corpore, quatenus in *unam* naturam humanam et *unam* personam coalescunt; ac proinde procedunt et oriuntur ab integra natura humana tamquam a principio *quo*, et a persona tamquam a principio *quod*. Unde, *per se et absolute* loquendo, nulla operatio nec modificatio attribuitur vel congruit exclusive et seorsim aut corpori aut animæ, sed utrique; quatenus ex eorum unione substantiali exurgit unum *esse* et *unum* operans.

4.º Sed tamen, quia corpus et anima uniuntur quidem, sed non permixcentur nec confunduntur, servantque idcirco quadamtenus conditiones propriæ naturæ in ipsa unione, hinc est, quod operationum et modificationum, quarum totus homo est principium unum adæquatum, quædam ei insunt et ab eo procedunt ratione corporis, ut deambulare, motus brachii, accensio sanguinis in ira, loqui, etc.; quædam

e contra homini insunt ratione animæ, ut videre, imaginari, intelligere, ita tamen ut neque priores fiant absque concursu animæ, nec posteriores absque concursu directo vel indirecto corporis. Cum ergo corpus afficitur aliquo ex his vel similibus motibus, afficitur etiam necessario per concomitantiam anima, quæ hoc corpus vivificat, animat, et cui dat esse *humanum*: similiter, dum anima aliquid operatur, ex. gr., dum objectum imaginatur, afficitur quoque corpus, cui substantialiter conjuncta est, cum quo unam naturam perficit, et a cujus determinata parte tamquam organo pendet imaginandi vis.

5.º Præterea, anima principium existit diversarum potentiarum, ut intelligendi, volendi, sentiendi, sensibilia appetendi, nutriendi, generandi, etc. Quæ quidem potentiæ vel vires, quamvis inter se distinctæ, non solum in se ipsis, sed etiam respectu corporis, quatenus quædam organo, quædam vero sine organo, quædam per hoc organum, aliæ per aliud exercentur, attamen omnes originem ducunt ab una et eadem substantia animæ rationalis. Unde omnes præfatæ vires colligationem quamdam naturalem et intimum nexum sibi vendicant ex parte principii sive originis.

6.º Nihil ergo mirum, si ratione hujus nexus et naturalis colligationis ex parte principii, ex una parte actiones et modificationes animæ et corporis mutæ, reciproçæ et quasi dependentes invicem evadant; ex alia exercitium unius potentiæ influat vel refluat in alias sibi colligatas ex parte principii, a quo oriuntur, immo etiam ex parte organorum, quatenus organa omnia vel ab uno præcipuo centro pendent, vel saltem a duobus vel tribus, cerebro, nempe, et medulla oblongata, si recentioribus ac solertibus physiologis fides adhibetur¹.

¹ Flourens, loc. sup. cit., multis experimentis tum a se tum ab aliis paractis ostendere nititur, *cerebrum* esse sedem virium sensibilibum, non solum earum, quæ cognitione vel perceptione vigent, sed earum etiam, quæ passionibus seu affectionibus nuncupa-

7.º Ergo, si non sensu et sola imaginatione, sed ratione et intellectu philosophari volumus, dicere oportet, inter animam et corpus existere influxum physicum et realem, non quidem ea ratione, qua una *res* in *aliam*, unum suppositum in aliud a se distinctum agit, sed *per concomitantiam et unitatem esse*; idque duplici ratione: 1.º quatenus utriusque actiones et modificationes mutæ et reciprocae necessario evadunt, hoc ipso, quod corpus et anima ita intime et essentialiter uniuntur, ut ex ipsis unum *esse, una natura, una substantia completa, una persona* exurgant; 2.º quatenus omnes potentiae seu vires, quibus prædictæ actiones et modificationes exercentur, ab anima rationali ac proinde ab uno et eodem substantiali et simplici principio dimanantes et prodeuntes, naturali colligatione invicem nectuntur; ex quo exurgit, ut unius operatio, usus vel exercitium influat et refluat in aliam, quacum ex parte originis ligatur, et fortasse etiam ex parte organi, quo utitur.

THESIS

Systema influxus physici, sensu exposito acceptum, melius cæteris explicat commercium animæ et corporis.

Prob. ratione 1.º Quia in eo vitantur absurda et pericula, quæ supra exposita systemata offendunt.

2.º Quia systema hocce sese statim offert menti, ut consecrarium legitimum et necessarium unionis *substantialis* animæ et corporis, sicut e contra exposita systemata oriuntur ex præpostero conceptu, quo anima et corpus in homine tamquam duo entia et supposita completa concipiuntur. Hinc merito dici posset, quod systema causarum occasionalium, non secus leibnitzianum, sunt consecraria legitima et necessaria conceptionis platonice, quam ipsorum auctores adoptarunt circa unionem animæ et corporis.

ri solent. *Medullam* vero *oblongatam* statuit tamquam sedem cæterarum virium, ut motus membrorum, respirationis, circulationis sanguinis, digestionis, etc.

3.º Quia systema hocce rationi et experientiæ maxime consentaneum apparet: *rationi* quidem, quia substantialem unionem corporis et animæ, unitatem naturæ et unitatem personæ humanæ perfecte salvat ac in tuto collocat; *experientiæ* vero, quoniam ex ipsa et per ipsam habemus, exercitium virium inferiorum impedimentum præstare exercitio intensiori virium superiorum, ac viceversa. Hinc merito D. Thomas, «ex viribus superioribus, inquit¹, fit redundantia in inferiores, ut cum... ex intensa contemplatione retrahuntur vel impediuntur vires animales a suis actibus: et e converso ex viribus inferioribus fit redundantia in superiores, ut cum ex vehementia passionum in sensuali appetitu existentium obtenebratur ratio, ut judicet quasi simpliciter bonum id, circa quod homo passione afficitur». Hujus porro phænomeni congrua redditur ratio sufficiens in theoria influxus physici a nobis exposita.

CAPUT TERTIUM

DE EXORDIO ET ORIGINE ANIMÆ RATIONALIS

ARTICULUS PRIMUS

De exordio animæ.

Philosophorum sententiæ circa exordium rationalis animæ ad tria capita commode revocantur:

a) Quidam namque animæ existentiam ab æterno tribuunt, agentes, vel ipsam esse partem et emanationem substantiæ divinæ, ut volunt pantheistæ omnes, Plutarchus aliique plurimi e gentilium numero, vel esse portionem animæ universalis mundi, quam, ut plurimum, cum Deo identificabant².

¹ QQ. Disp. De Verit., q. 26, art. 10.

² Quod philosophorum commentum his verbis docet ac exponit Virgilius: «Deum namque ire per omnes—Terrasque tra-